

גרינינה בעיימעלעך

אונטער די גריניקע
בוימעלאך
שפילען יך משה לאך
שלמה לאך
אויסער זאל זיין זייער
קערלעך
פאר אייערע כשרע
אגעלאך!
ח.נ.ב.א.ל.ק.

2-וועכנטלעכער אידיש-טעקסט

קינדער-זשורנאל

אינהאלט:

אונדזער פלעגס — ביי דער קערע —
בילד פון יעקב שער
גרינע בלעטער (שיר) . . .
ליגט דער באק (שיר מיט נאטן)
מעסט פון נחום יור
מוזיק — יוסף מערניאחסקי
אברהם רייזען צו די גריניקע ביימעלעך
שקאצער (אוסגרייטע איבערזעצונג פון ח.נ. ביאליקס
מעשה ילד) . . .
מוטערסאג — בלומנאג אין חין (פון א ברוי) מ. הימסאן
ווען עסט די מאמע (דערציילונג) . אברהם רייזען
א. רייזען מיט זיין פרוי און מענטערל שיינעלע (בילד)
א טראגעדיע (שיר) . . .
יאנקע דער שפילער . הענריק סענקיעוויטש
יידיש — ש. באסמאסקי
אונדזער קלוב — דאס פריילעכע היינטל.

ארויסגעגעבן פון סארלאג
"נייץ יידישע פאלקסשול", ווילנע.

אדרעס:

Wilno, Stefańska 24 m. 28.

יוני — יולי 1928

№ (27—28) 17—18

אבאנעמענטס-פרייז פאר פוילן: א יאר (20 נומערן) — 7 גילדן, א 1/2 יאר (10 נומערן) — 4 גילדן.
פאר אויסלאנד: א יאר (20 נומערן) — 120 סענט, א 1/2 יאר (10 נומערן) — 60 סענט

פרייז פון נומער 50 גראַשן (6 סענט).

פראכטפולע מתנות

פאר קינדער!

וויסן לאנדער ביי אונדז איז איצט פארבליבן ווייניגער א קליינע צאל קאמפלעטן פון דעם ערשטן יארנאנג. גרינינקע ביימלעך אין א פראכטפולן לייחנסענעם פאר מיט געריקטע באצירונגען. פרייז 6 גילדן. מיר בעטן זיך צוהאלטן מיט באשטעלונגען. שפעטער וועט נישט זיין. פאר אפגענומען 5 גילדן. פון די ערשטע 2 נומערן, ביימלעך זיינען שוין קיין באזונדערע עקזעמפלארן נישט פארבליבן.

לערנביכער

אויף יידיש:

אין אלע יידישע שולן זיינען אנגענומען פאלגנדיקע לערנביכער אויף יידיש:

(א) לעבעדיקע קלאנגען

פון ש. באסטאמסקי און מ. חיימסאן.

- (1) אילוסטרירטער אלף בית (נייע אויסלאגע);
- (2) כרעסטאמאטיע פארן 1-טן לערניאר;
- (3) כרעסטאמאטיע פארן 2-טן לערניאר; נייע אויסגעבערע און פארגעסערטע אויסלאגע, צונויפגעשטעלט לויטן מוסטער פון די בעסטע אייראפעישע כרעסטאמאטיעס פון דעם איבערגעזעצט מיט א גרעסערן שריפט.
- (4) כרעסטאמאטיע פארן 3-טן לערניאר.

(ב) דאס לעבעדיקע וואָרט

פון ש. באסטאמסקי און ז. רייזען

פארן 4-טן און 5-טן ל. י. (נייע 8טע אויסלאגע).

(ג) דאס נייע וואָרט

פון ש. באסטאמסקי און מ. חיימסאן.

1-טער טייל — עפאָס; 2-טער טייל — ליריק; 3-טער טייל — דראַמע. דער דריטער טייל אַנטהאַלט גרעסערע אויסזאגן פון די באַרימטע הערן: געשמידטער פראַמעסעס, קיניג אוידיפּוס, אַנטיגאָנע, אימיגעניע און וויליס, יוליוס צעזאַר, האַמלעט, עמיליאַ און דער קאַרנעל.

מיט באשטעלונגען זיך ווענדן:
Wilno, Stefańska 24 m. 28.

נייע איבערזעצונג

פון קרילאָווס משלים!

גאָרואַס דערשינען: אויסגעוויילטע משלים

פון א. קרילאָוו.

איבערגעזעצט פון יהושע סטאַליצקי

ארויסגעגעבן שוין אין אלבאָם-פארמאט.

פרייז 2 גילדן.

מיט באשטעלונגען זיך ווענדן:

Wilno, ul. Wiwulskiego 22, m. 5

אין קורצן דערשינען צוויי נייע ביכער פונם יונגן דיכטער

יצחק אלחנן ראָנטש:

(1) לידער,

(2) שאַטנעס פון ניו-יאָרק.

אויף די ביכער הערן אנגענומען אפגענומען.

אלע פריינד פון יונגן דיכטער, וואָס ווילן העלפן פאַר-שפּרייטן די ביכער, וואָרן געבעטן זיך צו הענדלן צו פריינד א. מ. מאַנרעלבוים, רעדאקציע, פרייהייט, 30 יוניאן סקווער, ניו-יאָרק. אין אייראָפּע קען מען די ביכער אפגעבן אין רעדאקציע פון די ביימלעך.

(: אין אמעריקע אפגעבן (:

די „גרינינקע ביימלעך“

קען מען בייים ח' י. א. ראָנטש

I. E. Ronch c/o Office 2700 Bronx
Park East, Bronx, N. Y. U. S. A.

משה צעשינסקי
פון שיקאגא
2720 W. Division str.

— קויפט —

אלטע יידישע אויסגאבן.

וואָס האָבן אַ ליטעראַרישן ווערט.

ביי משה צעשינסקי באקומט מען די

„גרינינקע ביימלעך“

און אלע אויסגאבן פון פאַרלאַג

„נייע יידישע פאלקסשול“

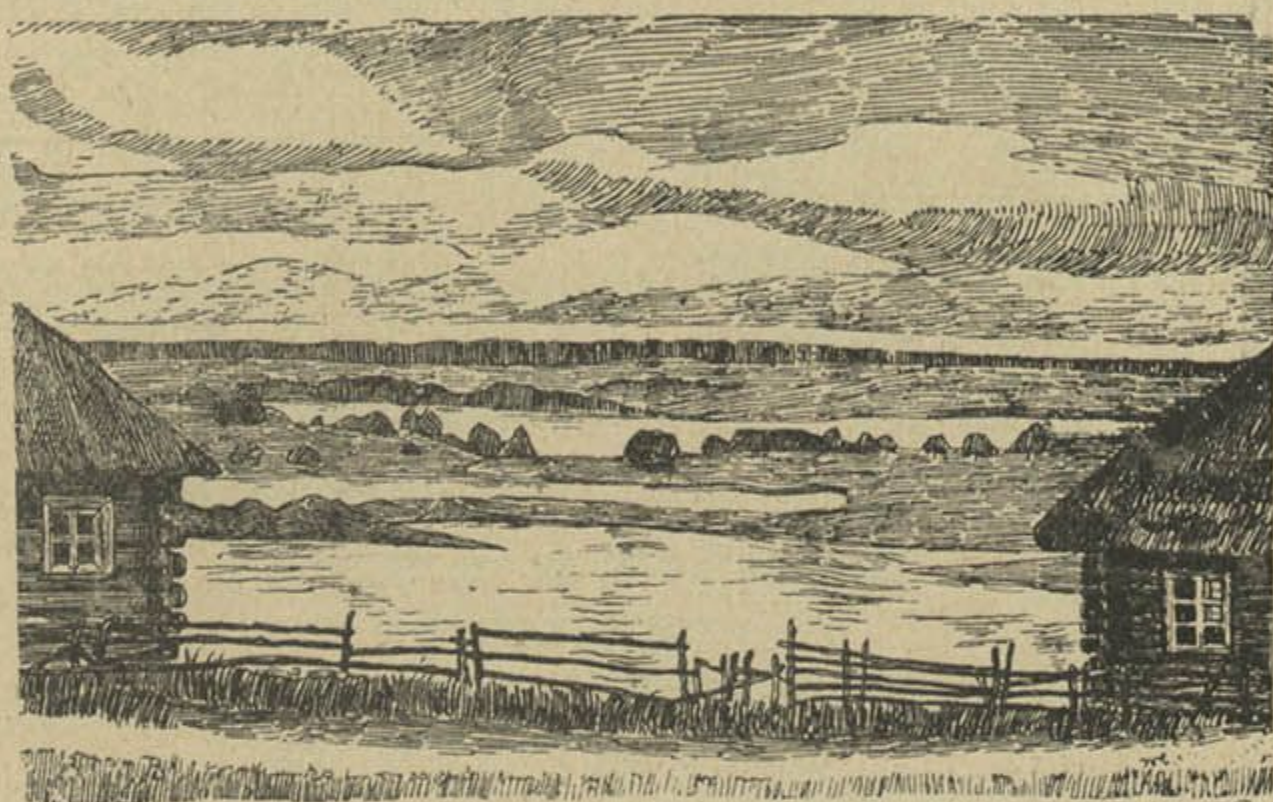
גרינינקע ביימעלעך

2=וועכנטלעכער אילוסטרירטער קינדער-זשורנאל
אונטער דער רעדאקציע פון ש. באסטאמסקי.

צווייטער יאָרנאָנג

יוני-יולי 1928

נומער 17-18 (27-28)

ביי דער אָזערע — בילד פון יעקב שער, ווילנע.

ג ר י נ ע ב ל ע ט ע ר .

גרינע בלעטער ביי אַ הויז.
בלעטלעך אַ סך —
וואַקסן ווי פון וואַנט אַרויס.
וויקלען זיך ביז דאך.
ביים געזימס פאַרדרייען זיך,
ווייטער — שוין נישט מער;
קוקן אום זיך גייגערק;
וואָס איז דאָ דער מער?

בלעטלעך ווי ברידערלעך
נעמען זיך אַרום;
ביי אַ ווינטל — סודען זיך,
אָן אַ ווינטל — שמום.
איז אַ פענצטער אָפן ווען —
בליקן זיי אַריין;
ווי זיי וואַלטן וועלן זען.
וואָס אין הויז קען זיין...

ליגט דער באַק...

ליגט דער אלטער באַק אין גראָז.

צוגעמאכט די אויגן, —

איז א פליג צו אים אין נאָז

גלייך אריינגעפלוויגן.

— אײַנעם צוויי, אַט אַזוי, —

אוי, אריינגעפלוויגן.

כאפט זיך אויף דער באַק פון אָרט.

הייבט אָן שטאַרק צו ניסן...

און די פליג צו זיך אין פאָרד

גלייך אריינגעשמיסן.

— אײַנס, צוויי, אַט אַזוי, —

גלייך אַריינגעשמיסן.

פלאַנטערט זי זיך נעבעך דאָרט.

קאָן זיך נישט אויסדרייען!..

טראָגן זיך ביים באַק פון באָרד

זשו=זשו=זשו=געשרייען.

— אײַנעם, צוויי, אַט אַזוי, —

זשו=זשו=זשו=געשרייען.

קוים ארוים, — און איז אין שרעק

שנעל אױעקגעפלוױגן.

שׂאָקלט אום דער באַק דעם עק.

פֿינטלט מיט די אויגן ..

— אײַנס, צוויי, אַט אַזוי, —

פינטלט מיט די אויגן.

קוקט ער און ער ווייס נישט, וואָס

האַט מיט אים געטראָפּן;

לייגט ער זיך צוריק אין גראָז

און ווערט באלד אנטשלאפן...

— אײַנעם, צוויי, אַט אַזוי, —

און ווערט באלד אנטשלאפן.

באמערקונגען צו דער מוזיק פונם ליד: „ליגט דער באק...“

1. נאכן ווארט „נאז“ אין ערשטן פערז, דארף מען טאן א טיפן צי מיט דער נאז.
2. אין צווייטן פערז—נישט פארענדיקן דאס ווארט „גיסן“, נאר אויסזינגען דעם „ני“ און א נאס טאן.
3. אין דריטן פערז ביי די ווערטער: „פלאנטערט זי זיך נעכעך דאָרט, קען זיך נישט אויסדרייען“ זאל מען זיך באַנוצן מיט דער שורה מוזיק, וואס איז געדרוקט אונטן און דערנאך גיין צוריק צום צייכן.
4. אין דעם דריטן פערז זאל מען אָנשטאָט „זשוזשוזשו“, זינגען „זשוזשוזש“.
5. ביי די ווערטער: „איינס, צוויי, אַס אזוי“ זאל מען פֿינטלען מיט די אויגן אין טאַקט טון דער מוזיק.
6. דעם לעצטן פערז זאל מען זינגען אין אַ לאַנגזאַמערן טעמפּאָ ווי די ערשטע; די ווערטער: „איינס, צוויי, אַס אזוי“ זאל מען זינגען שטילער און אָנשטאָט די ווערטער: „און ווערט באַלד אַנטשלאָסן“, זאל מען אָנהייבן לאַנגזאַם צו כראָפּען און ענדיקן מיט אַ פֿיף.

אברהם רייזען צו די "גרינינקע ביימעלעך".

די רעדאקציע פון די "גרינינקע ביימעלעך" האט זיך געווענדעט מיט א ביטע צום בארימטן יידישן דיכטער אברהם רייזען מיטצוארבעטן אין אונזער זשורנאל. א. רייזען איז געווען צוויי פריינדלעך, אז ער האט באלד צוגעשיקט עטלעכע לירער מיט א דערציילונג און זייער חערעם זיך אפגערוסן חעגן די "ביימעלעך".

אין היינטיקן נומער גיבן מיר אן אויסצוג פון דעם דיכטערס ברייט צו דער רעדאקציע, א לעצט פאטאגראפיש בילד, ווו דער דיכטער איז צוגענומען צוזאמען מיט זיין פרוי און טעכטערל שיינדעלע (ספעציעל צוגעשיקט פאר די "ביימעלעך"), די דערציילונג "ווען עסט די מאמע" און דאס ליד "גרינע בלעטער". די ווייטערדיקע לירער—אין קומענדיקע נומערן.

אין נאמען פון אונזערע לייענער דאנקען מיר הארציק דעם גרויסן דיכטער און שיקן אים די בעסטע וונטשן.

רעדאקציע.

נויארק 1 מאי.

ליבער פריינד ש. באסטאמסקי!

געוויס איז אן עוולה און א גרויסע עוולה, וואס איך האב פאר אייערע "גרינינקע ביימעלעך" ביז איצט גארנישט ניט געשיקט. די אורזאך איז נישט מיין ניט וועלן.

אבער מער ווי מער באגריס איך אייער ארבעט פאר די יידישע קינדערלעך. דער זשורנאל האט זיכער פארדינט אלע יידישע קינדער זאלן אים לייענען.

איך שיק אייך עטלעכע לידער און א דערציילונג.

מיט גרוס, אייער פריינד אברהם רייזען.

א גרוס אלע מיטהעלפער פון אייער זשורנאל און אלע קליינע

לייענער.

מיקאעלא.

ש ק א צ ע ר י י .

(אונטערזיירטע איבערזעצונג פון ח. נ. ביאליקס „מעשה ילדות“).

פערזאנען: דאָס יינגל; דער זייגער; די טיר; דער עמער; די גאס; דער שרייבער; דער תלמיד; א הונט און לעקיש — א קאץ.

דאָס יינגל:

אוי, ווי גוט און זיס, אוי-אוי,
ליגן אייביק אַט אזוי

און—די אויגן צוגעמאַכט—
חלומען פון פרי ביז נאַכט!

כ'האַב ערשט איצט געזען אין שלאָף,
ווי אַ ציג, צי גאָר אַ שאָף,

שפרינגט אויף טישן און אויף בענק...
נאָר דער זייגער—אים אַ קרענק—

האַט אַ קלונג געטאָן דערביי—
און מיין חלום איז פאַרביי.

וואָס זשע, זייגער, קלינגסטו דאָרט?
זאָג מיר, רייד אַרויס אַ וואָרט!

דער זייגער:

קליין-קלון! קליין-קלון! אוי, פוילער זון!
אין הימל שטייט שוין הויך די זון,

די וועלט איז אויפגעוואַכט שוין לאַנג,
גענוג דיר ליגן—קליין, קלון, קלאַנג!

יינגל:

זייגער, פֿגור, לאַנגע צונג!

דו ביסט אַלט און איד בין יונג,
פייטל—פייטל, טייטלעך צוויי—

אויף כפֿרות ביידע זיי.

צוקער-זיס ווי אַ קאַנפּעט—

ליגן אַט אזוי אין בעט,

דרימלעך, טראַכטן דאָס און יענץ

וועגן ציגן, וועגן גענדז...

איצט דערמאָן איך מיר: די שאָף

האַט צו מיר גערעדט אין שלאָף...

כ'געדענק נישט, וואָס געזאָגט צו מיר,

ווייל די טיר—קדחת איר—

האַט אַ סקריפֿ געטאָן דערביי...

איצטער וואָלט געווען כדאי

וויסן, וואָס עס וויל די טיר,

וואָס זי דאָרט דאָ צו מיר?

די טיר:

אוי, סקריפֿ-סקראָפּ! אוי, פוסטער קאָפּ!

ביז וואַנען ליגן ווי אַ סנאָפּ?

דיין טאַטע איז אין גאס אוועק,

דאָס לעבן קאַכט פון עק ביז עק—

אוי, סקריפֿ-סקריפּ! אוי, סקריפֿ-סקראָפּ!

גענוג שוין ליגן ווי אַ סנאָפּ...

דאָס יינגל:

אוי, בן פיקהאַלץ, שוטה-טיר!

גלייכסט מיין טאַטן גאָר צו מיר?

ער דאַרף מסתָּרן אַצינד,

אַבער איך בין נאָך אַ קינד—

וועל איך טאַקע נאָך אַ שעה

ליגן, דרימלעך אַטאַ-דאָ!

אַפּשער פאַרט דערמאָן איך מיר,

וואָס געזען אין חלום איך...

יא, כ'געדענק: ס'האַט מיר אין שלאָף

צוויי מאָל „מע“ געזאָגט די שאָף,

האַב איך איר געענטפערט... אוי,

כ'האַב פאַרגעסן ווי אזוי!

ווייל אין הויף, ביים ברונען האָט

דאָרט אַ קריץ געטאָן... אוי, גאָט,

וואָלט איך וועלן וויסן איצט,

וואָס אין הויף דער עמער קריצט!

דער עמער:

אוי, קריצי-קריץ, אוי, קומט דיר שמיץ!

עס פליט די צייט ווי פיייל און בליץ;

אין שעפ שוין וואסער-העט-העט-העט און טו זיך אן און וואש זיך אָפּ
און דו-גאָר וואלגערסט זיך אין בעט. און לויף אין חדר, טראך-טאראך,
און צווישן וואכע זיי אויך וואך!..

יינגל:

יינגל:

„טאך-טאראך! טאך-טאראך, טאראך!“
קאץ געפלוין איבער דאך...
חדר, שמידער-ווייס איך וואָס?
אויף פפרות דארף איך דאָס!
מעגסט זיך טראסקען, גאסן-מויל,
מיר איז אויכעט דאָ גאנץ וויל,
כ'וועל מיך איצטער-כ'האָב נאָך צייט-
אומדרייען אויף רעכטער זייט...
ניין, איך קען נישט ליגן מער,
יעדער אָבר איז מיר שווער.
בעסער מאכן מיט אַ האָר
פון דעם ליפּ אַ וויינשל גאָר,
אַט אזוי... אצינד די באַק
אַנבלאָזן-און טאָן אַ קנאַק...
איצטער האַווקען: „האָוו, האָוו, האָוו!“
ווי דעם שכנס הינטל בראָוו.

מיוקען איצט ווי ביי דער טאָץ
אונדזער נאָשערקע די קאָץ.
לעקיש, לעקיש, קעצעניו,
לאָמיר קוויטשען: מיא-מיא-או!
שרייבער:

און באַוויזן שיינע שטיק
האַט דער קונדעס-אַן אַנטיק:
האַט געמעקעט ווי אַ ציג
און געזשומעט ווי אַ פליג,
נאָכדעם נאָכגעקרייט אַ האָן.
פלוצים זיך אַ כאַפּ געטאָן:
זיך דערמאָנט האָט ער אָן בער...
אַ טאָג צוויי, צי דריי, נישט מער,
ביי דער שטוב פון פעטער בער
אויף דער גאָס געזען האָט ער
אַ ציגיינער מיט אַ בער.
דער ציגיינער שפילט-טראָם-טראָם!

שעפער, שלעפער, אַלטער שקראָב!
וואָרטשע נישט און דול קיין קאָפּ!
פריער קריך, אין ברונען גיי,
וואסער שעפּ מיר אָן אויף טיי...
אַך, ווער טוט צו מיר אַ רוק
אַט די מילך אין ווייסן קרוג...
איצטער וועל איך נאָך אַ צייט
ליגן אויף דער לינקער זייט-
אַט אזוי... היינט וואָס אין שלאָף
האָב געענטפערט איך דער שאָף?..
יא, גיזאָגט האָב איך צו איר:
„מי, מי, מי... אוי, מיר פאַר דיר!“
פלוצים-טראָך! אַ רויש מיט פּעס
לאָזט זיך הערן פון דער גאָס:
רעדער קלאָפּן דאָרט-טראָך טראָך!
כ'ויל פאַרשטיין די גאָסן-שפראַך.
גאָס:

טראַך, טאראראַך! נישט טראַכט קיין סך!
די גאַנצע וועלט אַרום איז וואַך.
מע לויפט, מע יאָגט; דאָס לעבן שאַלט,
באַלעבט די שטאַט, און פעלד און וואַלד;
שוין לאַנג, שוין לאַנג אי שאַף, אירינד
אין לאַנקע פאַשען זיך אצינד,
אַפילו ס'זשומען אין דער לופט
פון פליגן, בינען-רופט און רופט:
„שטיי אויף, דו יונג, פון בעט אַראָפּ
און טו זיך אָן און וואש זיך אָפּ!
די קינדער אלע זיצן לאַנג
אין חדר אויף דער לאַנגער באַנק
און אלע-אלע-הער און ווייס
זיי אלע לערנען א"ב.
דער חוֹרט „בע“ און יענער „ווי“
למִדנים זיינען זיי-און דו?
נו, שפרינג זשע גיך פון בעט אַראָפּ

און ער קלאפט אין פויק-ביים-באָם!
און דער בער
הין און הער
דרייט זיך אומגעלומפערט.
טיפ-טאָפּ

נייגט דעם קאָפּ,
דער עק פארשלומפערט...
און ווי נאָר דערמאָנט זיך ער
אָן ציגיינער מיטן בער,
טוט באלד פריילעך אונדזער יונג
פונם בעט אויף דרערד א שפרונג;
ווי דער בער,
הין און הער

טאָנצט ער, טופעט אויפן פאָל,
און ער רעוועט אויף א קול,
קרימט דאָס פנים, דרייט דאָס מויל,
ס'איז אים גוט און ס'איז אים וויל:
ער איז ביי דע, ביי דע ער—
דער ציגיינער און דער בער!
פאר א פויק דינט אים זיין באַק,
פאר א שטעקל—דער קולאק!..
דער תלמיד:

— נו, און טאטע-מאמע וואָס?
האָבן זיי פארשוויגן דאָס?
שרייבער:

פרעג ניט, נארעלע, די מאמע
איז אוועק אין מארק מסתמא:
אויפגעשטאנען מיט דער זון
איינהאנדלען ביים גוי א הון—
און געקויפט אין גלייכן ווערט;
נאָכדעם האָט איר גאָט באשערט
אויך א גענדזל מיט א „הויט“—
א מציאה; נו, און קרויט,
קנאָבל, אַרבעס-וואלוול שטארק—
האָט זי זיך פארזאמט אין מארק.
און דער טאטע זיינער-גייט
פון גאנץ פרי אוועק אין קלייט—

(ווייל פון וואנען און פון וואָס
וועט מען נעמען יענץ און דאָס—
קליידער, שיכלעך, מילך, אן איי,
פוטער, קיכלעך, צוקער, טיי,
העמדלעך, ביכלעך, פלייש, קאָמפאָט,
אלץ און אלץ, וואָס איר נאָר האָט,—
אז דער טאטע נעבעך-ווייס—
וועט נישט האָרעווען אין שווייס?)
און דער ברודער זיינער-לאנג
זיצט אין חדר אויף דער באַנק,
לערנט חומש מיט געזאָנג,
יעדער איינער איז שוין וואָך,
איז פארנומען מיט זיין זאך—
און אין שטוב איז שטיל און שאַ,
נאָר דער זייגער-טא, טא, טא,
און די פליגן-זום, זום, זום,—
איז קיין ווונדער נישט דאָרום,
אז א בחורל ווי ער
שפרינגט א נאקעטער אַרום
און מאַכט קונצן פון א בער...
נו, בקיצור, הער דעם סוף:
אין דער צייט, וואָס אונדזער העלד
שרייט און שפרינגט און קערט א וועלט,
זאָגט צו לעקישן דער הונט:
דער הונט צו לעקישן:

מזל-טוב אונדז ביי דע פריינד!
נישט קיין שלעכטער טאָג איז היינט.
אוי, באַטראַכט נאָר, שוועסטער קאָץ:
זעסטו דאָרטן אויף דער טאָץ
ברויט מיט פוטער צוגעגרייט?
נו, און ווייטער, זעסטו, שטייט
מילך א קריגל, ווייס און קלאָר—
לאָם איך האָבן אזא יאָר!
טרעף אַקאַרשט-זשע! וואָס איז דאָס?
כ'לעבן, שאַקאַלאַד א גלאָז!
אי, א סעודה, אי, א פרייד!
און פאר וועמען, זאָג זשע מיר,

שרייבער:

— דער סוף? — איי-איי!
איז נישט פריילעך און נישט ניי.
נישט פאר דיר געדאכט — אך, אך!
אזא חרפה, אזא בראך...
ס'איז א מעשה מיט א רוט
און מיט שמיצעך... ניי, נישט גוט,
ס'איז ניט שיין פאר לייט און גאט
אויסזאגן א פרעמדן סוד.
בעסער — מער דערפון קיין ווארט,
נאָר — אויב וויסן ווילסטו פאָרט,
טו א פרעג די רוט אליין,
וועט זי דיר דערציילן שיין,
ווי די מעשה איז געשען!..
איינס נאָר קען איך זאָגן נאָך —
וואָס געווען איז שוין דערנאָך.
גאנצע דריי טעג נאָכאנאנד
האָט פאר חרפה און פאר שאַנד
נישט געוואָגט דער "קאָמעדיאַנט"
נעבעך אויפהייבן דעם קאָפּ.

איז דאָס אלץ דאָרט צוגעגרייט?

האלב פאר מיר און האלב פאר דיר!
קום-זשע, קעצעניו, קיש-קיש,
וואָרף אוועק דעם פלעדערוויש,
איינס, צוויי, דריי — און אויפן טיש!

שרייבער:

אך און ווי צום טעלער פוטער,
וואָס דאָס קעצל ווערט זיין מוטער
און דער הונט א פריינד א גוטער...
ווי ס'זאָל ניט זיין — נאָר עס קריכט
שוין א צאָה אומגעריכט:
דאָרף דער טאטע שטילערהייט
קומען גראָד אהיים פון קלייט,
ר'איז געבליבן שטיין אין טיר,
נישט געקענט זיך טאָן א ריר.
שטייט און וואָרפט א בייזן בליק
אויפן "תכשיטס" שיינע שטיק...
תלמיד:

— און דער סוף?

מוטערטאָג — בלומענטאָג אין ווין.

(פון דער לערערין מ. היימסאָנס א בריוו).

13-טער מאי.

ראָג גאָס — גרויסע טישן באַדעקט מיט בלומען,
אין די פענצטער פון די בלומענגעשעפטן —
די הערלעכסטע וואָזאָנעס.
אויך פאר די פארשטאָרבענע מוטערס ווערן
געקויפט בלומענקרענץ.
אויף מיין לעבן האָב איך נישט געזען אזא
מאָסע בלומען און אזוינע הערלעכע. ס'איז ווי
אין א חלום, ס'שטייגט אריבער יעדע פאָג-
טאָזיע. ווען דו וואָלסט עס זען!..

היינט איז גאָנץ ווין בלומיק. אלע, אלע
אָן אויסנאָם טראָגן בלומען אין די הענט.
היינט איז דער מוטערטאָג. יעדע מוטער
ווערט היינט באַשאַנקען מיט בלומען און מיט
אַנדערע מתנות. נאָר קודם-כל — מיט בלומען.
שוין נעכטן האָט מען זייער ווייניק מענטשן
באַגעגנט אָן בלומען, אָן בוקעטן אין די הענט.
אויף די גאָסן זיינען געשטאַנען גאנצע לאַסט-
אוואָמאַבילן מיט בלומען. אויף יעדן צווייטן

אברהם רייזען.

ספעציעל פאר די „גרינינקע ביימעלעך“.

ווען עסט די מאמע?

(דערציילונג).

אז מלאכים קענען ניט עסן, ווען זיי זיינען אפילו פארשטעלט פאר מענטשן און געפינען זיך אויף דער ערד, — דאס האט דער קליינער זיבן-יעריקער לייבעלע געוואסט פון חומש. „ויאכלו“ — האט דער רבי געגעבן צו פארשטיין, קוקנדיק אין רש"י — ויאכלו — און זיי האבן זיך געטאן מאכן אזוי ווי זיי וואלטן געגעסן... אבער, אז א מענטש זאל קענען לעבן און נישט עסן — דאס האט לייבעלע ניט געקענט באגרייפן.

לייבעלע ווייס ניט, ווי אזוי דער געדאנק איז צו אים געקומען. נאר איינמאל גיט ער זיך א כאפ:

— וואס איז דאס? ער זעט קיינמאל נישט, אז די מאמע זאל עסן... ניין! מסתמא איז ער א נאר, מע וועט פון אים לאכן... וואס הייסט, זי עסט ניט! פארוואס זאל זי עפעס ניט עסן? אין שטוב איז דאך שטענדיק דא ברויט און אוגערקעס און רעטעך. און אינדערפרי קאכט מען קארטאפל און אמאל א קרופניק. ביינאכט, איידער מע גייט שלאפן, עסט מען וועטשערע. אין דער וועטשערע לייגט אמאל אריין די מאמע א שטיקל פלייש און גיט עס אוועק דעם טאטן, כאטש בעסער וואלט געווען, אז די מאמע זאל דאס שטיקעלע פלייש אויפעסן, אדער, נאך בעסער, זיי זאלן זיך עס טיילן: דעם טאטן א שטיקעלע און דער מאמע א שטיקעלע. די קינדער דארפן טאקע אין דער וואכן ניט עסן קיין פלייש. שבת — יא. שבת גיט מען שוין אלעמען צו שטיקלעך פלייש...

שא... גיט ער זיך א כאפ... און שבת עסט דען די מאמע? אבער דער געדאנק איז אים איינגעפאלן ערשט מאנטאג, ביו שבת איז אזוי לאנג צו ווארטן... ער מוז זען, ווען עסט זי...

און לייבעלע באשליסט, אז ער וועט פון היינט אן אנהייבן היטן די מאמען. ער מוז זי זען אמאל עסן...

לייבעלע האט די מאמען אזוי ליב. זי איז אזא גוטע. אינדערפרי, אין חדר גיט זי אים „מיט“ אלע טאג ברויט מיט א קאפיקע מזומן, ער זאל עפעס קויפן צום ברויט. אבער לייבעלע איז טאקע נישט קיין נאר. ברויט אליין, אז מע טונקט עס אין זאלץ און מע פארטרינקט מיט וואסער, איז דאך אויך גוט און די קאפיקעס קלייבט ער טאקע... אז עס וועט קומען פאר פסח, וועט ער קויפן א היטעלע... אבער ווען עסט פארט די מאמע?

אינדערפרי, אז ער שטייט אויף, זעט ער, ווי די מאמע שטייט ביים אויוון און רוקט איין טעפל אריין, דעם אנדערן ארויס. די מאמע איז אזא בריה! און „וילקעס“ האט זי אלערליי! פארן גרויסן טאפ האט זי א גרויסע ווילקע, פארן קליינעם — א קליינע, און פארן מיטלסטן טאפ — א מיטלסטע ווילקע... אז זי נעמט ארויס א טאפ, באטראכט זי עס און בלאזט אפ דעם שוים און שטעלט אריין צוריק... וואס קאכט זי אין די טעפ? איין טאפ, ווייס ער שוין, איז הייסע וואסער אליין. „א שטוב“, זאגט די מאמע, — „ברויך האבן הייסע וואסער...“ דער צווייטער טאפ איז אוואדע מיט

קארטאפל, וואָס אויב זיי זיינען צעשניטענע און מיט וואַסער, הייסט עס: „פיש-קארטאפל“... קיין פיש איז דאָרטן ניטאָ. פיש עסט מען דאָך נישט אין דער וואַכן... „פיש“ — זאָגט די מאַמע — „איז פייער און פלאַם!“... אָבער פיש-קארטאפל אָן פיש איז אויך גוט... די מאַמע איז אַ גרויסע בריה, דאָס ווייס ער יאָ...

אָבער פאָרוואָס עסט זי ניט?..

זי דערלאנגט בלויז דאָס עסן! זי אָבער ווען עסט? ער וועט זי איצט היטן... ער שטעלט זיך דאווענען. לייבעלע איז שוין אַ בחור פון זיבן יאָר און מוז שוין דאווענען... ער הייבט אָן פון „ברוך שאַמר“ און זופט אַזוי ביסלעכווייז ביז די הללויהס. דעם אמת געזאָגט, היפערט ער שטיקער איבער... אָבער די קריאת-שמע זאָגט ער שוין פאַמעלעך, מיט כוונה און שטעלט זיך שמנה-עשרה. אָבער ער קוקט אַלץ צום אויוון, וווּ די מאַמע שטייט... ער מוז זי היטן: אפשר וועט ער זי כאַפן, ווי אַזוי זי עסט. אויסער, וואָס דאָס וואָלט פאַר אים אַ שמחה געווען, וואָלט דאָס פאַר אים אויך געווען אַ חידוש: די מאַמע עסט!

ער האָט זי קיינמאָל נישט געזען עסן...

אָבער עס איז דאָך אוממעגלעך! ווערט ער ביז אויף זיך אליין. זי מוז דאָך עסן. אז מע עסט ניט, קען מען דאָך ניט לעבן...

נאָר אַט האָט ער אָפּגעדאוונט... די מאַמע רופט זיך אָן:

— שוין, לייבעלע, אָפּגעדאוונט?

— יאָ — זאָגט לייבעלע טרויעריק, קוקנדיק דער מאַמען אין די שוואַרצע גוטע אויגן אַריין...

— נו, וועל איך דיר געבן עסן, וועסטו גיין אין חדר.

— מאַמע... רופט זיך אָן לייבעלע.

— וואָס איז?

— דו האָסט שוין געגעסן...

— וואָס פרעגסטו עפעס — ווונדערט זיך די מאַמע און גלעט אים איבערן קעפל.

— איך וויל וויסן... בעט זיך לייבעלע, ניט נאָך זיין שטייגער...

— אַנטקעגן וואָס פרעגסטו עס? — ווונדערט זיך די מאַמע נאָך מער...

— איך... וויל... ניין, איך קיינמאָל ניט געזען... נאָר ער האָט זיך אָפּ און אַנקוקנדיק דער מאַמעס בלאַס פנים מיט די איינגעפאלענע באַקן, צעוויינט ער זיך...

די מאַמע ווערט גערירט, זי גלעט אים איבער ביידע בעקלעך און ענטפערט אים מיט אַ שמייכלע:

— נאָרעלע, איך האָב שוין געגעסן... איך עס, ווען קיינער זעט ניט...

לייבעלע ווערט אויפגעלעבט... הייסט עס, זי עסט יאָ, נאָר דעמאָלט, ווען קיי-

נער זעט ניט...

און ער באַשליסט, אז ערשט איצט וועט ער זי נעמען היטן און כאַפן זי עסנדיק.

ער מוז זען, ווי זיין ליבע גוטע מאַמע, וואָס קאָכט און באַקט און זעט אַלעמען

צו, ווי אַזוי זי עסט אליין אַמאָל...

דעמזעלבן אָוונט האָט זיך לייבעלע געלייגט שלאָפן פריער ווי אַלע מאָל. גע-

זאָגט האָט ער, אז דער קאָפּ טוט אים וויי, אָבער אויסן איז ער געווען אויפצוכאַפן

זיך אינדערפרי און פון בעט אַרויס זען, וואָס טוט די מאַמע אינדערפרי...

די גאַנצע נאַכט האָט ער געשלאָפן אומרוק, מורא האָבנדיק ניט צו פאַר-

שלאפן דער מאמעס אויפשטיין. די מאמע שטייט דאך אויף אזוי פרי, פריער פארן טאטן אפילו. אלע שעה האט ער זיך אויפגעכאפט און געהיט דער מאמעס בעט. ערשט ווען די הענער האבן גענומען קרייען, האט ער געזען, ווי אזוי די מאמע וועקט זיך, שטעלט זיך אויף, קוקט ארויס אין פענצטער און קריכט ארויס פון בעט... ארויסגייענדיק פון בעט, גייט זי צו צו זיין בֶּזֶט... ער דערשרעקט זיך און מאכט צו פעסט די אויגן, זי זאל נישט זען, אז ער שלאפט נישט און היט זי. די מאמע דעקט אים בעסער צו און מורמלט שטיל: „שלאף, מיין זון, קאלט!“ און זי הייבט זיך אָן אָנצוטאָן...

אז זי איז שוין אָנגעטאָן, וואשט זי די הענט און דאָס פנים און זאָגט ברכות מיט אַ זיסן אומעטיקן ניגון... לייבעלע איז פון דעם ניגון זייער גערירט. אזא שיינער ניגון! נאָך שענער ווי דער טאטע דאוונט! נאָר די ברכות דויערן נישט לאנג. ווייבערשע ברכות! — טראכט לייבעלע — אזוינע קורצע! און עס טוט ווי באַנג, וואָס זיין גוטע מאמע האָט אזוי ווייניק צו „זאָגן“. דער טאטע, אז ער שטייט אויף, זאָגט ער אזוי פיל... זאָגט און זאָגט נאָכאנאָנד... אָבער וואָלט זי כאַטש געגעסן, וואָלט אים שוין נישט געארט!..

און לייבעלע פאָלגט נאָך מיט די אויגן יעדע באַוועגונג פון דער מאמע... אָט נעמט זי זיך הייצן דעם אויוון. די האַלץ לייגט זי נאָך אַריין פארן שלאָף. איצט לייגט זי נאָר צו קליינע העלצעלעך, צינדט אָן אַ שוועבעלע, וואָס זי נעמט אַראָפּ פון קוימען, און אזוי ווי לייבעלעס בעטל איז פונקט קעגן אויוון, זעט ער, ווי דאָס פייער ברענט פאַמעלעך און אָן חשק. די מאמע הייבט אָן צו בלאָזן אין אויוון אַריין. נאָך יעדן בלאָז גיט זי אַ הוסט און נאָך יעדן הוסט קומט אַ שווערער לאַנגער זיפּ... לייבעלען שניידט דער מאמעס זיפּ ווי מיט אַ מעסער דאָס האַרץ.. ער שרייט שיר פאַר רחמנות נישט אויס: מאמע!

ער האַלט זיך אָבער אַיין. מע דארף צוקוקן ווייטער. לייבעלע זעט, ווי דאָס פייער אין אויוון ברענט שוין העלער, פריער און לוס-טיקער. דאָס מאכט אים אויך פריילעכער... ער וואָלט איצט אזוי געוואָלט אויפשטיין און זעצן זיך ביים אויוון! עס איז אזוי שוין... נאָר די מאמע וועט זיך חידושן און וועט אים פרעגן: וואָס עפעס אזוי פרי? — אלע שלאָפן נאָך... און אָט זעט ער, ווי די מאמע נעמט די צוויי עמער מיטן קאַראַמיסלע, טוט אָן דעם קאַראַמיסלע אויף די דאַרע אַקסלען אירע, הענגט אויף זיי די עמער און רוקט זיך שטיל ארויס פון שטוב...

— אַ טייערע מאמע! — וויינט לייבעלעס האַרץ — אַלץ זי — פאַרוואָס העלפט מען איר נישט!

אַ, אז ער וועט ווערן אַ גרויסער, וועט ער איר נישט לאָזן גיין נאָך וואַסער... און ער ליגט אין בעט און טראכט וועגן זיין ליבער מאמע, וואָס האַרעוועט אזוי פיל, און עסן עסט זי גאַרנישט...

אָבער עסן מוז מען דאָך! קען ער זיך נישט באַרוינקן. אפשר זאל ער זאָגן, אז ער איז קראַנק און היינט נישט גיין אין חדר... אַ גאַנצן טאָג וועט ער זיצן אין שטוב און היטן די מאמע און וועט אפשר דערזען, ווי אזוי זי עסט, כאַטש איינמאָל... עס וואָלט פון אים אזא זאָרג אַראָפּ...

די מאמע קומט באלד צוריק מיט די צוויי עמער וואַסער, זעצט זיך צו טאַקע

אויף זיין בעטל און סאָפּעט שווער. לייבעלע מאַכט זיך, ווי ער שלאָפּט שטאַרק און כראָפּעט אַפילו... ענדלעך שטייט די מאַמע אויף, גיסט אָן עטלעכע טעפּ מיט וואַסער און שטעלט זיי איינציקווייז אַריין אין אויוון...

דורך די קליינע פענצטערלעך רייסט זיך שוין אַריין דער שיין פון גייעם האַרבסט-טאָג, אָן אומעטיקער און אַ שווער-פאַרטראַכטער... די צוועלף-יעריקע שוועסטערל, וואָס שלאָפּט אין צווייטן ווינקל ביים פענצטער, וועקט זיך שוין, זעצט זיך אויף און מיט צעפּודלטע האַר שפּרינגט זי פּלוצים אַראָפּ פון בעט אין איין העמד, אַ באַרוועסע, און שטעלט זיך אין מיטן שטוב...

לייבעלע קוקט אויף דער שוועסטער, מיט וועלכער ער איז נישט בשלום צוליב געוויסע סיבות. דערצו איז ער אויף איר בייז, וואָס זי איז שוין אויפגעשטאַנען און זי וועט אים שטערן צו היטן די מאַמען...

נאָר אַט כאַפּט זיך שוין אויף דער טאַטע. דער טאַטע טוט זיך באַלד אָן, וואַשט זיך און הייבט אָן צו זאָגן און זאָגן... אָבער אָן אַ ניגון, נאָר אַזוי — אַ מין מאַלן מיט דער צונג... לייבעלען געפּעלט עס ניט: דער מאַמעס ברכות זיינען שענער געווען: די מאַמע זאָגט עפּעס אַלץ אויף יידיש... „דערבאַרעמדיקער גאָט, האַרציקער טאַטע“... לייבעלע האָט עס ליבער...

נאָר אַט איז שוין דער טאַטע אויך פאַרטיק. ער נעמט שוין אַראָפּ דעם טלית און תּפילין און אָן אַ וואָרט דער מאַמען צו זאָגן, גייט ער אַוועק דאווענען... די מאַמע ברומט אים צו:

— קום, זלמן, פריער, דער אַנבייסן וועט קאַלע ווערן...

— גוט! — ברומט אַרויס דער טאַטע, פאַרמאַכנדיק די טיר.

לייבעלען, פון גיט שלאָפּן רויק די נאַכט, באַפאַלט ענדלעך אַ מידיקייט. ער שטרענגט זיך אָן נאָך צו ליגן. ער באַשליסט בלויז איינמאַל צוצומאַכן די אויגן... אָבער ער ווערט איינגעשלאָפּן...

אַז ער הייבט זיך אויף, איז שטאַרק שפּעט...

די מאַמע רופּט אים שוין צו:

— שטיי אויף, לייבעלע, צייט אין חדר גיין...

— אוי! גיט ער זיך אַ כאַפּ, קוקט אָן דער מאַמען, ווי זי שטייט ביים אויוון און קאַכט אַנבייסן...

ער האָט פאַרשפּעטיקט — גיט איינגעהיט...

ער טוט זיך שנעל אָן און נעמט גיט אַראָפּ קיין אויג פון דער מאַמען.

אַט קומט שוין דער טאַטע פון דאווענען. די מאַמע הייסט זיך וואַשן... זי שלעפּט טעפּ פון אויוון... איינעם אַריין, דעם אַנדערן אַרויס... אין אויוון קומט פאַר אַ גאַנצע באַוועגונג. מאַנכע טעפּ שווימען אַרויס מיט אַ ווילדן סאָרט שוים, מאַנכע לויפן איבער די ברעגעס און דאָס איבערגעלאָפּענע זידט און קאַכט מיט גרויס גרימאַצן... מאַנכע זיינען שוין האַלב אויסגעזאָדן און אומזיסט הייבן זיי זיך, דעם אייבערשטן ברעג קענען זיי גיט דערלאַנגען...

— נו, וואָס געדויערט עס אַזוי? — ברומט דער טאַטע...

און די מאַמע הייבט זיך אָן צוצואייילן... זי דערלאַנגט דעם באַליבטן מאַכל — פיש-קאַרטאָפל, און זי גיט צו מיט אַ גוטן שמייכלע:

— די פיש איז אין טייך!...

און גייט אַוועק ווידער צום אויוון...

מיין גאט!—וויינט אין לייבעלעך דאָס האַרץ...—אזוינע גוטע פיש-קארטאָפּל! פאַר-
וואָס עסט נישט די מאַמע?..
— און אפשר האָט זי שוין געגעסן, אָט דאָמאָלס, ווען איך בין איינגעדערעמלט
— טראַכט לייבעלעך און מאַכט זיך פאַרווירפן, וואָס ער האָט נישט געקענט זיך
איינהאַלטן און האָט פאַרשלאָפן.
און דער געדאַנק פלאַגט אים נאָך שטאַרקער: — ווען עסט די מאַמע?
ער נעמט זיך ווידער פאַר צו כאַפן זי אַמאָל עסן...
אין מיטן וואָך איז טאַקע אוממעגלעך — איז ער זיך מיאש פון כאַפן זי עסן
אין מיטן וואָך... — אָבער שבת — מוז ער זי זען עסן!
ער וויל אזוי זען, ווי אזוי עסט די מאַמע?
„איך עס, ווען קיינער זעט נישט!“ — קלינגט אים דער דאָמאָלסדיקער ענטפער...
אָבער זי האָט דערביי עפעס מאַדנע געשמייכלט... דער דאָזיקער שמייכל
שוועבט אים פאַר די אויגן און שרעקט אים. עס איז עפעס נישט גלאַט...
— ווען עסט די מאַמע?

דער דיכטער אברהם רייזען מיט זיין פרוי און טעכטערל שיינדעלע.

נחום יוד.

אַ פּאַגע.

איציקל, שמיציקל, שעפסעלע, בער,
קינדערלעך טייערע, קומט נאָר אַהער.
ווער וויל מיר ענטפערן: וואָס דאַרף מען טאָן,
ווע מען דערהערט, אז עס קרייעט אַ האָן?
ווייסט איר נישט קיינער? נו, וועל איך אייך זאָגן —
זאָגט מיר נאָר צו, אז איר וועט זיך נישט שלאָגן.
אויב מע וועט פרעגן אייך, וואָס וועט איר טאָן,
ווען איר דערהערט, אז עס קרייעט אַ האָן,
קלערט נישט און ענטפערט: „דאָס זעלבע, ווי דו!“
וועט מען אייך, קינדערלעך, לאָזן צו רו.

הענריק סענקיעוויטש.

יאנקא דער שפילער*).

די נאכט איז געווען א ליכטיקע, א העלע. אין פריצישן גארטן האט גענומען זינגען דער נאכטיגאל — דאָ שטיל, דאָ העכער: „גיי, גיי, נעם...“

א נאכט-פייגעלע האט זיך מיט א שטילן פליען גענומען דרייען ארום דעם קינדס קעפל און רופן: „ניין, יאנעק, ניין!“

נאָר דאָס פייגעלע איז אוועקגעפלוין און דער נאכטיגאל איז פארבליבן. און די לאפוכעס האָבן אלץ דייטלעכער געברומט: „דאָרטן איז קיינער נישטאָ...“ די פידל האט זיך ווידער צעשטראלט.

דאָס אָרעם קליין איינגעדרייט גופל האט זיך פאמעלעך און פאָרזיכטיק גערוקט פאָרויס. און דער נאכטיגאל האט זיך דערווייל שטיל אונטערגעפיפן: „גיי, גיי, יאנעק!“ די ווייסע העמד האט זיך אלץ גענטער און גענטער גערוקט צו דער טיר פון שפיז-צימער. זי איז שוין ניט פארדעקט מיט די טונקעלע לאפוכעס. אויף דער שוועל הערט זיך דער האסטיקער אָטעם פון דער קראנקער קינדער-ברוסט. נאָך א רגע און די ווייסע העמד פארשווינדט. איין באַרוועס פיסל נאָר זעט זיך נאָך אַרויס אויסער דער שוועל.

אומזיסט, פייגעלע, פליסטו נאָכאמאָל פארביי און דו רופסט: ניטע! ניטע!... — יאנעק איז שוין אין שפיז-צימער.

גלייך האָבן זיך ווי דערשראָקענע הילכיק פונאנדערגעקוואַקעט די זשאַבעס אין גאָרטן-טייכל. נאָר באלד זיינען זיי שטיל געוואָרן. דער נאכטיגאל האט אויפגע-הערט צו פייפן, די לאפוכעס — צו רוישן.

יאנעק האט זיך דערווייל שטיל און פאָרזיכטיק געשלייכט. באלד איז אים אָבער באַפאלן א שרעק. צווישן די בלעטער האט ער זיך געפילט ווי ביי זיך, ווי א ווילדע חיה צווישן געוויקסן, און איצט איז ער געווען ווי א ווילדע חיה אין א שטייג. זיינע באוועגונגען זיינען געוואָרן ראשיקער, דער אָטעם — קורץ און פייפנדיק, און דערביי האט אים אַרומגעהילט א פינצטערניש. א שטילער זומערדיקער בליץ דורכפליענדיק צווישן מזרח און מערב האט נאָכאמאָל באַלויכטן דעם שפיז-צימער און יאנעקן — אויף אלע פיר לעבן דער פידל, מיט א פאָרריסענעם קאָפּ אינדערהויך. נאָר דער בליץ האט זיך אויסגעלאָשן, א וואָקן האט פארדעקט די לבנה און קיינאָך האט מען ניט געזען און געהערט.

ערשט אין א וויילע ארום האט זיך פון דער פינצטערניש דערטראָגן א שטילער וויינענדיקער קלאנג, ווי עמיץ וואָלט אומגערן אָנגערירט סטרונעס — און פלוצלונג... א גראָב פארשלאָפן קול, וואָס איז אַרויסגעקומען פון א ווינקל שטוב, האט ביז געפרעגט:

— ווער איז דאָרטן?

יאנעק האט פארשטיקט דעם אָטעם אין ברוסט. דאָס גראָב קול האט אָבער איבערגעפרעגט:

— ווער איז דאָרטן?

א שוועבעלע האט אָנגעהויבן צו שווינדלען איבער דער וואנט. ס'איז ליכטיק

(* זע גר. ביים. נומ. 16.

געוואָרן, און דערנאָך — אַך, גאָט! ס'דערהערן זיך קולות, קלעפּ, א געוויין פון א קינד, געשרייען, א געביל פון הינט, א געלאָף פון ליכט איבער די שויבן, א טומל אין גאַנצן הויף...

אויף מאָרגן איז שוין דער נעבעכדיקער יאָנעק געשטאַנען פאַרן געריכט ביים וואָיט. האָט מען אים דאָרט געזאָלט משפטן ווי א גנב? ווייזט אויס. דער וואָיט און די לאַוויקעס האָבן אים באַטראַכט, ווי ער איז געשטאַנען פאַר זיי מיט א פינגער אין מויל, מיט אויסגעלאָצטע צעשראָקענע אויגן, א קליינער, א דאַרער, אן אַרומ-געריסענער, א צעשלאָגענער, ווייס גיט, ווו ער איז און וואָס מע וויל פון אים...

ווי קען מען משפטן אזא צרהדיקן, וואָס איז אינגאַנצן צען יאָר אלט און האַלט זיך קוים אויף די פיס? זאָל מען אים שיקן אין תפיסה אַריין צי ווי?... מע דאַרף דאָך פונדעסטוועגן אויך א ביסל רחמנות האָבן אויף א קינד. זאָל אים דער וועכטער נע-מען. זאָל ער אים אָפּשמיסן, ער זאָל נאָכאַמאָל נישט גנבענען און פאַרטיק. — געוויס!

מע האָט גערופן סטאַכן, דעם וועכטער.

— נעם אים און גיב אים, ער זאָל געדענקען.

סטאַך האָט א שאַקל געטאָן מיט זיין נאַרישעוואַטן חיהשן קאַפּ, האָט גענומען יאָנעקן אונטערן אָרעם ווי א קעצל און אים אוועקגעטראָגן צום שטאַל צו.

דאָס קינד, צי עס האָט גיט פאַרשטאַנען, וועגן וואָס עס גייט, צי עס האָט זיך איבערגעשראַקן, נאָר עס האָט קיין וואָרט געזאָגט. עס האָט נאָר געקוקט, ווי עס וואָלט געקוקט א פויגל. ווייס ער דען, וואָס מ'וויל מיט אים טאָן? ערשט דעמאָלט, ווען סטאַך האָט אים אין שטאַל גענומען אין די הענט אַריין, אויסגעצויגן אויף דער ערד און פאַרקאַשערנדיק די העמד דערלאַנגט א שמיך, ערשט דעמאָלט האָט יאָנעק א געשריי געטאָן:

— מאַמעלע!.. און ווי דער וועכטער מיט דער רוט — ער אלץ — „מאַמעלע,

מאַמעלע! אָבער וואָס ווייטער אלץ שטילער, שוואַכער, ביז צום וויפילטן מאָל איז דאָס קינד אינגאַנצן אַנטשוויגן געוואָרן און גיט גערופן שוין די מאַמען. נעבעכדיק צעבראַכן פידעלע...

— עי, דו נאַרישער בייזער סטאַך! ווער שלאָגט דאָס אזוי קינדער? ס'איז

דאָך קליין און שוואַך און פון תמיד אָן ט'זיך דאָס קוים געהאַלטן!

די מאַמע איז געקומען, האָט צוגענומען דעם יינגל; אַהיים האָט זי אים אָבער געדאַרפט אוועקטראָגן.

אויפן אַנדער טאָג איז שוין יאָנעק גיט אויפגעשטאַנען און אויפן דריטן פאַר-נאַכט איז ער שוין רויק אויסגעגאַנגען אויפן טאַפּטשאַן אונטער דער אויסגעקראָ-כענער דעקע.

אויפן קאַרשנבוים, וואָס איז געוואַקסן ביי דער פּריזבע, האָבן געטשוויטשערט די שוואַלבן. א זונענשטראַל האָט זיך אַריינגעריסן דורך דער שויב און באַגאַסן מיט א גאָלדענער ליכטיקייט דעם קינדס צעשוויבערט קעפל און פנימל, אין וועלכן ס'איז גיט פאַרבליבן קיין טראָפּן בלוט. דער דאָזיקער שטראַל איז געווען ווי א מין שליאַך, אויף וועלכן עס האָט געדאַרפט אוועקגיין די קליינע נשמה פונם יינגל. גוט, וואָס כאַטש אין דער רגע פון טויט איז זי געגאַנגען מיט א ברייטן זוניקן וועג, ווייל פאַרן לעבן איז איר וועג געווען דורכויס א דאָרנדיקער.

דערווייל האָט זיך די אויסגעדארטע ברוסט אַ ריר געטאָן פון אַן אַטעם-צוג.
דעם קינדס פנים האָט זיך ווי צוגעהאַרט צו די דאַרפישע קלאַנגען, וואָס זיינען
דערגאַנגען דורכן אַפּענעם פענצטער. ס'איז געווען אַוונט. די מיידלעך האָבן זיך
צוריקגעקערט פון היי-קלייבן און געזונגען. „אוי, אויפן גרינעם, אויפן פעלד!“ און
פון סאַזשלקע איז דערגאַנגען אַ שפּיל פון פייעלעך. צום לעצטן מאָל האָט זיך
יאַנעק אַיינגעהאַרט, ווי דער דאַרף שפּילט... אויפן געלעגער פאַר אים איז געלעגן
זיין שינדל-פידעלע.

פלוצלונג האָט זיך דאָס פנים פונם שטאַרבנדיקן קינד אויפגעלויכטן און די
ווייסע ליפן האָבן גענומען שעפטשען:

— מאַמעלע?...?

— וואָס, זונעלע? — האָט זיך אַפּגערופן די מאַמע, וואָס ס'האָבן איר געשטיקט
די טרערן.

— מאַמעלע! אויפן הימל וועט מיר גאָט געבן אַן אמתע פידל?

— געבן דיר, זונעלע, יאָן! — האָט די מאַמע געענטפערט. מער האָט זי שוין
אַבער נישט געקענט ריידן, ווייל פון איר האַרטער ברוסט האָט פלוצלונג אַ שטראָם
געטאָן אַ דורכנעמענדיקער צער. זי האָט נאָר אַ קרעכץ געטאָן: „אוי, יעזוס, יעזוס!“
און געפאלן מיטן פנים אויפן קאסטן און גענומען שרייען, ווי זי וואָלט פון זינען
אַראָפּ, אָדער ווי אַ מענטש, וואָס זעט, אַז ער וועט שוין פון טויט נישט אַרויסרייסן
זיין ליבסטן.

און זי האָט אים טאַקע נישט אַרויסגעריסן. ווען זי האָט זיך אויפגעהויבן און
נאָכאמאָל אַ קוק געטאָן אויפן קינד, זיינען, אמת, די אויגן פון קליינעם שפּילער
געוועזן אָפּן, נאָר אומבאַוועגלעך; דאָס פנים איז געווען זייער ערנסט, חושך און
אויסגעצויגן. דער זונענשטראַל איז אויך אַוועק...

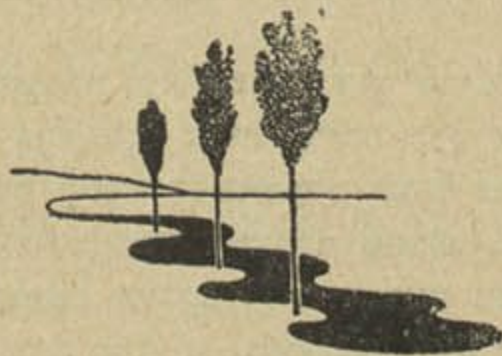
— פריד צו דיר, יאַנעק!

אויף מאָרגן זיינען די פריצים פון הויף צוריקגעקומען פון איטאַליע, צוזאַמען
מיט דער טאַכטער און אַ יונגמאַן, אַ חתן.

דער יונגערמאַן האָט געזאָגט: — סאָר אַ שיין לאַנד איטאַליע איז:

— און וואָס פאַר אַ פאַלק פון קינסטלער!... ס'איז אַ גליק אויסצוגעפינען דאָרט
טאַלענטן און זיי אונטערצושטיצן!

איבער יאַנעקן האָבן גערוישט די בעריאַזעס...

אונדזער קלוב.

איך קלער נישט לאנג און לאז מיך אין דער אלעז. שוין טון דער חייסגס דער איך היי מע שפילט, מע זינגט פארשיידענע ארבעטער-לידער. אלע ארבעטער גייען אין די רייזען מוסיקע, אויף יעדנס פנים ליגט עפעס א האנטונג, יעדנס אויגן קוקן ערגעץ ווייט און ווכן עפעס. די מענער פלאטערן, אלץ העכע און מוסיקער הערן זיך לידער. מ'שמעלט זיך אס, מ'רופט אויס פארשיידענע טאדערונגען. אין מיר העקט זיך אלץ. כ'חיל מיטניין מיטניין חילט זיך מיר אס מיט די אלע ארבעטער! עס הערט מיר ענג, איך קען מיר נישט קיין ארט געפינען. איך גיי מיטן איך גיי נישט אין די רייזען, נאר געבן די רייזען. איך הער: מ'שרייט, מ'רופט אויס. כ'חיל אויך אויסשרייטן, כ'חיל אויך פרויס-זאגן, וואס איך מיל.

זאל לעבן דער ערשטער מאין-שריי איך אין מיר. און דריק צוזאמען די פויסטן מיט אלע כוחות. פלוצים דערמאן איך זיך, אז 3 אונדזער איז דער יום-טוב אין שול, און לאז מיך גיין צוהיים.

נאך מ'סאג אין שול. די צימערן זיינען פויגעפונט, אויף די הענט הענגען פארשיידענע לאזונגען. איין לאזונג: געוונט-זאלן זיין די הענט מיט מ'זאלעס. א צווייטער: קינדער פון דעם פארגן זיינען מיר. א דריטער: מיר פאדערן רעכט פאר דער יידישער שול-א. א. ה. ארום און ארום הענגען רויטע און גרינע קייטן. די לאזונגען זיינען געפונט מיט גרינע צווייגן פון סאטנע-ביימער. פון א באזונדער האנט לויכט ארעם א רוף אויסגעפלאכטן פון גרינער סאטנע: זאל לעבן דער ערשטער מאין! ס'הערט זיך א סיגנאל. מיר שטעלן זיך באלד אויס אין פארן. מיט א רויטער סאג, וואס מ'לעזערט איבער אונז, פארשירן מיר איבערן הויף וינגענדיק פארשיידענע מאי-לידער. און שפעטער פארשירן מיר ארויף אין זאל. דעם זאל איז שול מיט יידישע און פוילישע ארבעטער. נאכן פארש שפילט דער באזונדער-אקצעסטער די אוקראינישע באזונדער-א שילערין פון III אפטיילונג דעקלאמירט, דעם זריעה-קערנדל פון ש. סרג, א שילערין פון VII אפטיילונג דעקלאמירט משה קולבאקס, "שטעט", א לערער רעדט פאר אונז קיגער-וועגן ערשטן מאי. מיר זיינען אלע צוזאמען פארשיידענע מאי-לידער. ס'איז זייער פראלעך, אין דער לוסטן שוועבט נאך פאר מיר דער רוף פון דיכטער משה קולבאק:

העי, לצמיר גיין, לצמיר גיין,

לצמיר דא איבערלאזן די שטאכע!!!

דאליע בערקאוויטש

שילערין פון VII אפטיילונג פון דער

י. ל. פריז-פאלקס-שול אין טשענסטאקאוו.

אכטונג, אפאנענטן!

צוליב פערען אין די שולן העלן די גרינינקע ביימלעך אין משך פון יולי און אויגוסט נישט דערשיינען. דער נאנטסטער נומער (19) וואס קומען אנהייב טעם-טעמבער, דער נומ' 20—סוף טעמבעמבער.

א בריוו פון ביאליסטאק.

ביי אונז אין שול איז זייער גוט. עס איז שוין און ריין אין די קלאסן און יעדער קלאס איז פארפונט מיט בילדער פון שרייבער, געשיכטע, נאטור און געאגראפיע. אונדזער שול שטייט אויף זייער א שיינעם פלאץ. ארום זיינען סעלדער און געריטער. דער מויער איז א צוויי-גאנציקער. דריי מערל מויער פארנעמט די שול. אונטן איז דא א ביטל-המדרש. איין זאך שטערט: אין בית-המדרש האט זיך אריינגעקליבן א ישיבה. די בחורים פון דער ישיבה זיצן א נאנצן טאג און זינגען און שרייען. זיי גייען זייער שמוציק אנגעטאן און פארומרייניקן דעם הויף. דאס אלץ שטערט די לימונים. מיר העלסן זייער געוואלט, אז דער קיבוץ זאל זיך פרויסקלייבן. צום אנהייב שול-לידער האט אונדזער קלאס גענומען פאר-שרייטן די גרינינקע ביימלעך. וואס ווייטער אבער האבן אלץ חייניקער קינדער געקויפט דעם זשורנאל: א טייל האבן גיט קיין געלט און די איבעריקע פארנאשן בעסער דאס געלט. דאס איז זייער גוט. דער פאר-האלטער האט אפגעקערט מיט די קינדער, אז זיי זאלן ברענגען א טאג איבער א טאג צו 5 גר. און איצט מאכט זיך אויך, אז עס גיט איבער א וואך, ברענגט מען ערשט 5 גר. מיר העלסן געוואלט, אז א סך, א סך קינדער זאלן קויפן די גרינינקע.

ביי אונז אין שול האט מען געעפנט א ביבליאטעק. דער פארזאמלער האט געמאכט א שטאמע אויף צו העלסן די ביכער. מע האט אויסגעקליבן א פארזאמלונג און פון אונדזער קלאס איז מיינע בור די קאסירערין. פאר פסח זיינען געווען ביי אונז זייער שיינע אהנטן. די וואך איז ביי אונז געווען א יידישע שרייבערין רחל מיינבערג.

דער צייטער קל. פון דער ייד. סאלקס-שול

בעה. גן-ילדים אין ביאליסטאק.

ביאליסטאק, 30 מאי 1928.

אונדזער יום-טוב לכבוד דעם ערשטן מאי.

איך כאפ מיך אויף, ס'איז נאך גאר פריי. ס'איז שוין אנגעקומען, שוין לומסק און פריילעך! די זון האט רעמט, ס'איז גוט — א פארגעניגן. איך קען שוין גיט איינלייגן איך שפיינג ארעם פון בעס, סו מיך זען און ביי פרויס. אלץ שמעקט שוין מיט גרינס.

דאס פריילעכע ווינקל.

אנו, טרעפט, ווען ווערט:

פון קען — זעק,
און פון קעם — פעק;
פון טעג — געט,
פון פון טעג — געט?

פון גרעז — זארג,
און פון גרעכ — בארג;
פון געז — זען,
און פון געז — געז?

פון שט — אש,
און פון שט — טאש;
פון שט — טיש,
און פון שיה — מיש?

פון נח — חן,
און פון נייב — גיין;
פון לעז — זעל,
פון פון לעס — טעל?

פון רוס — טור,
און פון רוק — טור;
פון שולט — טלום,
און פון פון — צום?

פון רעג — גאר,
און פון רעח — חאר;
פון מעלק — קלעט,
און פון מען — נעמ?

פון סערט — טרעט,
און פון תם — מח;
פון טייל — לייט,
און פון טייב — גייט?

פון לים — טייל,
און פון ליר — דיל;
פון ליט — טייל,
און פון ליז — זייל?

ווער ווייסט?

הימל אויערן האט א קריגל,
און הימל הינקלען האט א שטיגל;
הימל הערגער האט א קעלב,
און הימל מליגל האט א שחלג?

הימל האניק גיט א בון,
און הימל שפינדעכט שפינט א שפיין;
הימל סעדערן האט אן עוף,
און הימל האל גיט א שפון;
הימל לעכער האט א נאג,
און הימל ליטן האט א האג;
הימל אויבן האט א שוועם,
און הימל שילדן האט א קרעם;
הימל לויט האט א פונט,
און הימל פיס האט א חונט;
הימל שפיצט האט א ראג,
און הימל ביימער האט א סאג;
הימל בלעסער האט א בוך,
און הימל זיילן האט א שוך;
הימל צווייגן האט א בויס,
און הימל קערלעך האט א פלויס;
הימל טעלן האט א חייס,
און הימל שעהן האט א טעג;
הימל שפיצן האט א טייל,
און הימל פוסטרים האט א טייל;
הימל ריימן האט א פאט,
און הימל קינדער טומלען אין קלאט;
ש. שניידער (און בוך „שפילן“).

באשיידונגען.

וועגן שפיל אין ווערטער:

אויף אונזער אויסגאבע — שפילן נייע ווערטער פון
דעם גאנצן „גרינינקע ביימלעך“ אין נומ. 13-14
האבן זיך די ליענער געוון אפגערום. די גרעסטע צאל
ווערטער האבן געשאפן: (1) פריידע מאיראחיסט — האלד-
ביטשע (חילג. קרייז) — 534; (2) פונט כירעקעל —
שארקאחשטיווע (חילג. געט.) — 315; (3) יחזקאל הערבע
— ראזשיטש (חילג.) — 255. צוליב טאגל אין טלאך
קענען מיר דערמאן די אלע ווערטער גיט דרוקן. אלע
דריי באקומען פרעמיעס — זומערדיקע ארבעטן אויף
נאטוראליסטישע — 2 ביכער, זאמלעניע און געטאניק —
פון ק. פ. יאגאדאחסקי, יידיש מ. היימטאן.

דעם רעכט פון 13-14 (4 אויבן זען מער ווי 2)
און די דערגאנצונגס-אויסגאבן פון נומ. 15 („גרינינקע
ביימלעך“) — האבן געטראפן: ראן און שאול פלוצערמאכער
(חילגע), פערעלע (קאמפאנאן).

Redaktor--wydawca Sz. BASTOMSKI.

רעדאקטאר-ארויסגעבער ש. באסטאמסקי.

Drukarnia Sp. Wytw.-Handlowe. Wilno, Trocka 7.